kuuse- jt. seente suurem saatja Tartu turule. Rabades leidub ka murakaid ja saviseil künkail maasikaid ning muulukaid.

Veetaimed esinevad jõgedes ja veskite paisjärvis, kus nad jõenõva tihti pea täiesti varjavad. Jõenupud ja vesiroosid, samuti jõeputk, penikeeled ja noollehed kui ka kõrkjas ja pilliroog pole haruldased.

Loomad. Laiapiirilised metsad ja soorägastikud, kus elamud harva esinevad, soodustavad kiskjaile loomile lahedamaid elutingimusi kui naaberkihelkonnis. Seepärast on suured kiskjad siin sagedamini kohatavad, ja hundid hulguvad mõnikord koguni karjuti, 5—8 kaupa koos. Samuti on Puurmani metsades ilveseid maha lastud. Vähemad kiskjad — rebane, kärp, nirk, tuhkur — on harilikud. Jõgede ääres elutsevad saarmad ja Rehesaare liivaseil aladel mägrad. Rohkesti leidub ka jäneseid (halle ning valgeid) ja oravaid. Hoolimatu küttimise tagajärjel on kadumas põdrad ja kitsed, kelle kaitseks seni midagi pole tehtud.

Lindudest on peale harilikkude jahi- (metsise, tedre, laane- ja põldpüü, pardi, koovitaja, nepi), laulu- (vindi, ööbiku, käo, rästa, tihase jne.) ja kiskjate lindude (raudkulli, kanakulli, tuuletallaja) nähtud pesitamas ka kurgi, luiki ja hanesid. Lindude hulga vähenemise peale, mida viimasel ajal on tähele pannud kütid, mõjub just kiskjate loomade, eriti rebaste, kärpide jne. arvu suurenemine, kes mitte jahti ei pea lindude eneste peale, vaid ka nende pesi hävitavad. Jõed on kalarikkad. Annavad peaasjalikult kiisku, särgi, latikaid, lutse ja linaskeid, harvemini turbi, kokri, angerjaid ja vingerjaid. Samuti leidub suuremal hulgal vähke.

Maastikud. Lame, vähese reljeefiga pinnaehitus ja suured laaned ning sood on maastikus mõõduandvad motiivid. Neist on tingitud kultuurmaistute ja asulate levimine ning rühmitus. Suuremate ja vähemate saartena asuvad nad kõrgemail kohil ja jõgede kaldail, kus põhjavesi sügavamal, piiratud sinava metsvööga või lageda põõsassooga, kuhu viib ainult üksik jalgrada ja harv rööbastee. Kaugemail metsis ja sois võib ainult harva märgata elamuid; üksnes sihid metsis ja turbakuurid ning heinaküünid siin-seal on tunnuseiks, et aeg-ajalt inimene siin pikemalt peatub. Maastikuliselt vahelduvam ala on Laeva, Puurmani-Tammiku ja Pikknurme ümbrus, kuhu koonduvad sõlmedesse kõrgendikke ja jõekaldaid mööda looklevad või soist nöörsirgelt läbi juhitud maanteed ja kitsad külavahe-teed.

4. Inimene.

Elamud ja asulad. Valitsevaks elumaja tüübiks on palkidest vanamoeline elamu (61. joon.) (70—80%), tihti kivipõrandaga. Uuemat tüüpi elamuid on üldiselt vähe, ainult Laeva vallas on neid kuni 50%. Kuid üldiselt ei leidu enam suitsutaresid. Kursi Kirikuvallas on neid kaks, rohkem kui sada aastat vanad, kuna Laevas on üks ümber-